

Projektrapport från Institutionen
för pedagogik

NR 3:2006

Om att skriva yrkesdagbok och att reflektera

Studenters perspektiv

Sonja Kihlström

Om att skriva yrkesdagbok och att reflektera

Studenters perspektiv

Sonja Kihlström

Innehållsförteckning

Förord	2
INLEDNING	5
METOD OCH URVAL	7
RESULTAT	8
1. Lärande och utveckling sker genom att skriva och reflektera	8
2. Dilemman med att skriva och reflektera	11
3. Att skriva bidrar inte till lärande och reflektion	15
AVSLUTANDE KOMMENTARER	16
Referenser	19
Bilaga	21

Förord till arbetsrapporter i projektet ”Yrkesdagbok – mentorskap – reflektion. Tre redskap i lärarutbildningen.

Vid Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik, pågår sedan 2004 ett forsknings- och utvecklingsprojekt, Yrkesdagbok – reflektion – mentorskap. Tre redskap i lärarutbildningen. Projektet finansieras av Rådet för högre utbildning och löper över tre år. Det övergripande syftet för projektet är att med utgångspunkt i studenters dagboksskrivande utveckla redskap för att stödja det individuella såväl som det kollektiva lärandet. I projektet deltar tre olika aktörer, studenter, mentorer och forskare knutna till lärarutbildningen. Mentorn, dvs. en lärare med förankring i förskolans eller skolans verksamhet ses som en viktig aktör på två plan dels som medskapare i studenternas lärande dels som medskapare i en egen läroprocess vad gäller att utveckla förmåga att problematisera begreppet reflektion i relation till studenter och deras lärande. Till projektet finns också knutet en utvärderare.

Vi som arbetar inom projektet har som ambition att fortlöpande informera om arbetet till dem som kan vara intresserade av att veta hur arbetet fortskrider. Istället för några få, omfattande rapporteringar har vi valt att publicera skrifter som har karaktär av arbetsrapporter och som dokumenterar delar av det pågående arbetet inom projektet. Av naturliga skäl får därför rapporterna varierande innehåll och varierande grad av ”vetenskaplig tyngd”.

Det är projektmedlemmarnas önskan att studenter, lärarutbildare, lärare i förskola och skola, forskare och andra alla skall hitta den information de söker om projektet i våra rapporter. Vi önskar också att läsarna skall inspireras att reflektera vidare kring de frågor som behandlas i rapporterna.

Den här rapporten, nr 3 i serien, handlar om hur studenter ser på att skriva yrkesdagbok och att reflektera.

Borås i september 2006

Sonja Kihlström
Elisabeth Andersson
Birgitta Davidsson
Ingamay Larsson

Hemsida: www.hb.se/ped/YRM

INLEDNING

En viktig utgångspunkt för projektet är Prop. 1999/2000:135 En förnyad lärarutbildning. I propositionen poängteras att de studerande ska kunna göra jämförelser mellan den teoretiska kunskapen och den praktiska erfarenheten. För att kunna göra denna jämförelse behöver studenterna olika redskap och propositionen förordar *förmåga till reflektion* (s.19). Vid Högskolan i Borås har vi som ytterligare ett hjälpmedel beslutat att studenterna ska skriva en s.k. yrkesdagbok¹. I yrkesdagboken skriver studenten ner viktiga händelser/situationer som sedan kan användas för att utveckla reflektionsförmågan.

Denna vikt som propositionen lägger vid att kunna göra jämförelser mellan teori och praktik hör samman med traditionella föreställningar om att människan är uppdelad i två delar, en praktisk och en teoretisk. En vanlig tanke är också att människan är antingen praktisk eller teoretisk och att kunskap kan delas upp i dessa två sfärer, den praktiska kunskapen och den teoretiska kunskapen och att dessa två många gånger som motsatta varandra (Johannessen, 1988).

Inom ett yrke kan det finnas gamla trosföreställningar och stelnade ritualer. Det är inte kunskap att bara upprepa ett handlande. Kunskapen utvecklas när man modifierar det tidigare handlandet till ett bättre. Det gäller att både ha en säkerhet i kunskapsutövandet och en kritisk kunskapsbildning. För att kunskapen ska utvecklas måste man därför reflektera över och bearbeta sina erfarenheter. Det är dessutom viktigt att erfarenheten beskrivs i termer av sitt innehåll, så man vet vad som åsyftas och det är därför de faktiska situationerna som bör analyseras. Orden gör även att kunskapen lättare kan kommuniceras med andra, på detta sätt sprids och ökar kännedomen om yrket. Kulturöverföringen inom ett yrke sker bäst genom personlig kontakt. Först måste man lära sig kulturen för att sedan kritiskt granska och ifrågasätta den. Denna traditionella kunskap förstås inte helt och fullt av den som står utanför traditionen (Rolf, 1991).

Genomgående har tidigare studier visat att erfarenhet utan reflektion inte automatiskt bidrar till kunskapsutveckling (se Rolf 1991; Emsheimer, 2005). Inom lärarutbildningen vid Högskolan i Borås arbetar vi, som tidigare angetts, med att studenter

¹ Från utbildningsplanen för lärarutbildningen; Under hela utbildningstiden skall utbildningen innehålla moment kring skrivandet av s.k. yrkesdagbok. Att skriva yrkesdagbok utgör en del i utvecklandet av yrkesprofessionell kunskap relaterad till läraryrkets olika innehåll och delar. Den bidrar till utvecklandet av ett vetenskapligt förhållningssätt

först ska skriva om sina erfarenheter i sin yrkesdagbok, därefter är avsikten att de tillsammans med medstudering och mentorn reflekterar över det de erfarit.

Våra erfarenheter av att använda yrkesdagboken i lärarutbildningen har visat på behovet att utveckla redskapet och knyta det närmare till studenternas utveckling till att bli lärare.

Avsikten i denna rapport är att lyfta fram studenters perspektiv, deras funderingar om och synpunkter på att skriva yrkesdagbok och att reflektera.

METOD OCH URVAL

Alla studenter i lärarutbildningen har fått en förfrågan om de vill ingå i en grupp av referensstudenter som skall följa projektet och ge synpunkter på arbetet (se bilaga). Fyra studenter anmälde sitt intresse, två var med endast under projektets första termin, de gick då sin näst sista termin och såg följaktligen tillbaka på sin utbildning, två av studenterna i referensgruppen följer arbetet hela tiden och var vid starten av projektet i mitten av sin utbildning. Vid projektets början lämnade dessa fyra studenter i referensgruppen skriftliga rapporter om sin syn på att skriva yrkesdagbok och att reflektera över det de skrivit. De studenter vars perspektiv lyfts fram i rapporten är i första hand dessa fyra studenter. I materialet som analyserats för denna rapport finns även studenter som deltagit i en utvärdering under utbildningens första termin och dessa var således i början av sin utbildning. De senare har skrivit om sin syn på att skriva yrkesdagbok och ger i en del fall även synpunkter på reflektionsbegreppet och hur de tolkat vad det innebär.

Analysarbetet har utgått ifrån att söka efter de likheter och skillnader som visat sig i de skriftliga rapporterna och i de skrivna utvärderingarna. Genom upprepade genomläsningar av de olika texterna försökte jag finna olika sätt som studenterna såg på att skriva yrkesdagbok och att reflektera. Utan att ha några färdiga kategorier har de olika svaren tolkats utifrån hur de olika företeelserna gestaltat sig. Jag försökte hitta mönster i svaren och utifrån dessa mönster utforma de olika kategorierna.

RESULTAT

Utifrån analysen har tre kategorier utformats. Den första kategorin belyser studenternas uppfattningar av det lärande och den utveckling som sker när de skriver i sin yrkesdagbok och när de reflekterar över det de skrivit. Kategori nummer två klargör därefter de dilemman studenterna ställts inför när de ska skiva yrkesdagbok och reflektera. Den tredje kategorin visar på uppfattningar att skrivandet inte bidrar till lärande eller utveckling. De olika kategorierna illustreras med citat från det studenterna skrivit.

1. Lärande och utveckling sker genom att skriva och reflektera

I denna kategori ger studenterna uttryck för att det sker ett lärande och en utveckling genom att de skriver och reflekterar. Genom att göra så menar de att lär de sig om sitt framtida yrke och att de kan se sin egen utveckling.

Att lära sig om yrket

Det vanligaste skälet till att studenter skriver i sin yrkesdagbok är att de anser att de lär sig om sitt framtida yrke när de skriver. Att skriva ingår som en del i det egna lärandet och studenterna menar att deras förståelse över hur de lär sig ökar. Några menar också att det de lär sig blir tydligare för dem genom att de skriver ner sina tankar över vad som händer. Andra tar upp att de genom att skriva får syn på vad de gör för fel och hur de ska kunna ändra på detta. Skrivandet sker, enligt studenterna, både under den verksamhetsförlagda delen och under den högskoleförlagda delen av utbildningen.

Bra att skriva före – under – efter föreläsningar. Då ser man vad man faktiskt lärt sig under den.

Jag tror att lärandet blir mera överskådligt.

Jag tror att man lär sig mycket genom att skriva ner sina tankar och funderingar, kanske kunna komma på vad det är som jag gör fel eller rätt.

På VFU'n var den bra att ha med, vid diskussioner omkring händelser osv. då kunde man få användning av sina anteckningar.

Studenter som menar att de lär sig mycket genom att skriva i sin yrkesdagbok uppger också att de skriver relativt ofta. De skriver ner tankar och känslor för att de

uppfattar att kunskaperna ”fastnar” bättre när de är nedskrivna. Flera av de studenter som anser att det är omöjligt att komma ihåg allt för fram att skrivandet i yrkesdagboken är bra för att erinra sig vad som hänt. Tanken är alltså att kunna gå tillbaka och se vad de lärt sig, vad som annars skulle vara bortglömt. Att skriva blir på så sätt en hjälp för att komma ihåg.

Jag minns mycket mer av vad jag gjort än om jag inte skrivit. Jag ett minne som ofta sviker mig, så att skriva ner mina tankar är bra.

Flera studenter berättar vidare att när de reflekterat över det de skrivit så känns det mera lärorikt och utvecklande. Det handlar inte bara om att skriva utan om att gå tillbaka och fundera över det skrivna och på så sätt lära sig något nytt. När studenter har skrivit i sin yrkesdagbok så menar de att de har något att reflektera över, själva skrivandet är en hjälp för att reflektera. Även om många studenter fortfarande kan tycka att det är svårt att skriva så är det värt besväret. De studenter som ser yrkesdagboken som ett verktyg där de kan hämta underlag för reflektion är mycket positiva till att skriva.

Jag tycker att yrkesdagboken är ett bra dokumentationsmaterial. Man reflekterar och tänker efter lite extra.

Fortfarande mycket svårt att få tankarna på pränt. Nyttigt då jag faktiskt lyckats. Tänker och reflekterar dagligen kring mitt yrkesval. Men vet inte riktigt hur mitt skrivande påverkar mig än.

Jag har alltid tyckt om att skriva speciellt när det är något som behöver bearbetas eller reflekteras över.

Att kunna se sin egen utveckling

Orsaker till att skriva är också att se sin egen utveckling. Några studenter berättar att de lär sig om sig själva genom att skriva i sin yrkesdagbok. Åter andra skriver för att se sin egen förändring för att kunna se att de utvecklas under sin utbildningstid. Undervisningen blir synlig då de skriver sina texter och den kunskap de då tillägnar sig gör att studenterna menar att de förändras. Flera av studenterna skriver att trots att det gått så kort tid sedan de började sin utbildning så kan redan nu en för-

ändring märkas. De tror inte att denna förändring hos dem själva blivit synlig om de inte skrivit i sin yrkesdagbok, de får på så sätt möjlighet att läsa om både sina tidigare tankar och de nuvarande. Denna förändring hos sig själva kan de upptäcka vid flera tillfällen, ibland för varje gång de skriver.

Man får nog en bra relation till sig själv och förstår sig själv bättre.

Bra att skriva ner så man kan gå tillbaka och se vad man tänkte om olika saker. Jag ser att mitt tänkande och mina åsikter förändras för varje gång jag skriver.

Mycket av det jag sett och tänkt på hade nog inte blivit lika uppenbart om det inte funnits nedskrivet.

Tittar tillbaka och kan verkligen se vad jag tänkte då. Inser att jag ändrat inställning om det mesta ... flera gånger!!! Kul att läsa när man inser att man lärt sig väldigt mycket (fastän jag tycket att jag kunde mycket från början).

Flera studenter berättar om hur viktigt skrivandet är. Att skriva och sedan reflektera över det skrivna behövs för att komma vidare i sin egen utveckling till lärare. De menar att på så sätt kan det de gjort tidigare omvärderas och ett bättre sätt att förhålla sig till en liknande situation i framtiden kan utvecklas.

Att få en stund till tankar/reflektioner. Bra, för då vet man vad man gjorde för fel samt hur jag ska ändra det till en annan gång.

När jag kom in i skrivandet så tyckte jag det var jättebra att göra det, eftersom man då kan gå tillbaka i sin yrkesdagbok och se vad man skrivit och hur man tänkte. På det sättet har jag lärt mig reflektera över dagen och funderat på hur jag ska göra för att bli bättre och utvecklas.

Antecknandet hjälper mig i mitt reflekterande, jag blir mera medveten. Jag vill gärna ha "draghjälp". Frågorna som vi fått "väcker" något inom en. Det kan vara svårt att få inspiration på egen hand.

De studenter som berättar här ovan är överens om att de reflekterar bättre efter att de skrivit ner sina tankar. Även om de ser skrivandet positivt så anser de sig behöva stöd i arbetet. De frågor som studenterna fått på några föreläsningar, i början av sin utbildning, kan ge detta stöd.

2. Dilemman med att skriva och reflektera

Den andra kategorin som identifierats handlar om de olika dilemman som studenterna möter när de skall skriva och reflektera. De dilemman som beskrivits är brist på tid, att de behöver träning, de tar upp kravet på mer information om att skriva och reflektera och att de önskar respons på det de skrivit.

Att skriva och reflektera tar tid

En viktig orsak till att inte skriva, som studenterna anger, är att det är brist på tid. Att skriva i slutet på exempelvis en föreläsning är heller ingenting som det avsättes tid för, studenterna menar att genom att göra så skulle yrkesdagboken värderas högre.

Den tid som vi blev lovade att få i slutet av föreläsningarna har vi endast fått vid några tillfällen. Det verkar inte som om den prioriteras av lärarna.

Det krävs tid för mig att sätta mig ner i lugn och ro, slappna av och skriva ner vad man varit med om.

Jag tycker det är bra men det är inte alltid man har den tiden.

Den brist på tid som visas på, anses i de flesta fall bero på att skrivandet inte blivit en rutin. I början behöver man som student få tid avsatt. När det blivit en vana att skriva tror studenterna att det blir lättare att ge sig själv den tid som behövs.

Även att reflektera tar tid. Att få tid för reflektion över det man skriver är viktigt och att göra denna så viktiga uppgift på kvällar anser studenterna vara mycket betydande. Flera studenter poängterar att reflekterandet tar tid.

Ingen tid för att reflektera.

En annan student berättar att det är just skrivandet som gör att hon får tid att reflektera.

Jag har insett att dagboksskrivandet är mycket givande, även om jag vara skeptisk till det i början. Det är skönt att få skriva ner sina tankar och det ger tid till reflektion.

Ovan kan vi se att dessa studenter är positiva till att skriva men att de anser att de måste få tid att göra detta så viktiga arbete.

Att skriva och reflektera behöver tränas

Studenterna för fram flera svårigheter med att skriva yrkesdagbok. En orsak kan vara att vid starten av en högskoleutbildning är de ovana att studera, ovana vid att möta barn/elever och då blir det extra svårt att skriva. Det är mycket nytt och att skriva i yrkesdagboken är bara en sak till som skall göras. Studenterna uppfattar skrivandet som svårt och orsaken menar de vara att de inte vet hur de ska göra. De anser att de inte får den hjälp som behövs för att komma igång och menar att det därför är svårt att göra något bra av skrivandet.

Jag skriver väl då. Man gav er vad ni ville ha.

*Jag tycket inte jag fått grepp om den riktigt. Det är svårt att skriva dagbok!
Den glöms lätt bort!!*

En vanlig anledning som studenterna anger som orsak till varför de inte skriver är att de är ovana vid att skriva. De som är vana att skriva sedan tidigare fortsätter i de flesta fall att skriva.

Jag tror säkert det är bra, men jag har svårt att bara börja skriva, eftersom jag inte sysslat med det tidigare.

Att reflektera ansågs av många studenter som svårt. Det är något som skall göras utan att de vet hur de egentligen ska göra. Uppmaningar om att reflektera utmynnar oftast i att skriva vad de gjort. Studenterna berättar också om att det är svårt att skriva, att komma in i dagboksskrivandet. De menar att det som skrivs känns som småsaker att komma ihåg och inga reflektioner. De anser också att det även är svårt att reflektera över något de inte förstår. Exempelvis ett kursavsnitt, något de läser eller observerar. Sådana händelser är vanligare i början av utbildningen, skriver studenterna. Det är egentligen först mot slutet av utbildningen som studenterna anser sig kunna reflektera. Att reflektera innebär nu att tänka lite djupare – att gå tillbaka och fundera på vad man gjort.

Det handlar ju inte bara om att tänka.

Det är bra – det är mindre bra.

Synd att man inte fick utveckla denna förmåga tidigare nu när man vet vad man kan lära sig genom att skriva.

Studenternas texter visar på hur viktigt de anser det vara att skriva och sedan reflektera över det som skrivits. De vill få flera tillfällen till att öva upp sin reflektionsförmåga och menar att det handlar om att se sitt eget tänkande och att reflektera över sitt framtida läraryrke.

Att skriva och reflektera kräver information

Några studenter är mycket nöjda med den information om yrkesdagboken och om reflektion som ges i början av lärarutbildningens första kurs. Även de frågor som studenterna får inför olika föreläsningar är viktiga för att börja skriva, det innebär att ha något att utgå ifrån. För de flesta studenter är dock tankarna omkring yrkesdagboken att det handlar om att utföra en förelagd uppgift och dessa studenter funderar inte över värdet av att skriva dagbok. Vissa av dessa studenter gör uppgiften medan andra inte skriver i sin yrkesdagbok.

Att skriva utifrån olika modeller har varit givande, då olika reflektioner har lyfts fram.

I början var det mycket bra att man fick frågor att reflektera över, och att man sedan kunde skriva utifrån olika modeller i sin yrkesdagbok.

Man tänkte inte på vad den kan ge mig.

Den information som ges kommer till stora delar från skriften ”Att skriva yrkesdagbok” (Davidsson & Boglind, 2000). Studenterna upplever att de i stort sett får läsa denna skrift på egen hand och det är en för stor uppgift att klara av. Studenterna menar vidare att skriften ”Att skriva yrkesdagbok” inte är något som lärarutbildarna brukar använda i undervisningen senare i utbildningen, den användes endast i några få fall i början på utbildningen. Detta är något de undrar över. Mentorer och studenter får den men den används inte. Studenterna för också fram att det inte står något om yrkesdagboken i kurshandböckerna.

Den skulle kunna vara basen; ett redskap där utdrag därifrån kan användas på flera ställen: I portfolien, i VFU-trappan och i alla kursuppgifter utifrån kurserna.

Hur man ska skriva yrkesdagbok var något man fick komma på själv. Har inte riktigt fått grepp om hur den ska användas.

Detta verkar vara ett problem som flera av studenterna tar upp. Att inte veta hur yrkesdagboken kan användas, att informationen omkring den är ofullständig och att det inte heller blir någon uppföljning efter det första introduktionstillfället.

I många av beskrivningarna syns en osäkerhet om intentionen med dagboksskrivande och dessa studenter anser att avsikten från början var otydligt. De skriver att syftet är så diffust att de får svårt att ta det till sig och förstå det. Att skriva yrkesdagbok är heller inget som prioriteras av lärarna menar dessa studenter.

Det skulle vara roligt att se sin egen utveckling när man var klar med sin utbildning eller att man kunde ha nytta av sin yrkesdagbok när man skulle skriva sitt examensarbete.

Man skulle tydligare peka på vikten av att skriva och varför. Då kanske skrivandet skulle kännas meningsfullt.

Flera studenter förde fram att handledaren på den Verksamhetsförlagda utbildningen inte vet om att yrkesdagboken finns. Ett förhållande som de menar borde vara tydligt från utbildningen sida.

När det gäller reflektion så skriver flera studenter att de saknar kunskap om begreppet. De nämner några kurser som har bidragit till kunskap om reflektion och hur reflektionsförmågan kan utvecklas. De studerande uppmanas i dessa kurser att reflektera över vad de skrivit och de får respons både av lärare och av medstudenter. Under andra kurser däremot så förkommer inte reflektion som begrepp, utan studierna går ut på att göra, att härma, att lära sig hur material kan användas, om tips och idéer.

Att skriva och reflektera fordrar respons

Ytterligare en orsak som studenterna anger till varför de inte skriver är att de inte får respons vare sig av läraren eller av mentorn. Just bristen på respons framförs som en av de viktigaste orsakerna till att inte skriva. Att i studerandegruppen byta texter med varandra och ge respons på varandras texter är, som tidigare påpekats, något som studenterna menar är särskilt värdefullt. Det sker ibland på frivillig basis men bör, enligt studenterna, vara något som organiserades av lärarna.

Dagboksskrivandet följdes inte upp.

Det skulle vara bra att ha en dialog omkring det man skrivit!

Skulle nog vara bra om någon "kollade" den.

Responserna kallar någon student också för kontroll. Att det kan vara bra om det finns någon som kontrollerar att man verkligen skriver. Kanske menar studenten att hon på så sätt kan få respons på det hon skrivit.

3. Att skriva bidrar inte till lärande och reflektion

Den tredje kategorin som visat sig i texterna handlar om att studenterna uppfattar att skrivande inte bidrar till lärande och reflektion. Några studenter skriver att de inte lär sig något genom att skriva yrkesdagbok, det känns oviktigt och luddigt.

Tycker det är svårt att skriva och lite flummigt. Vet inte om jag lärt mig så mycket av det.

Ibland kan de även vara så att studenten anser sig förstå syftet med att skriva yrkesdagbok men inte tror att skrivandet kan bidra till ett lärande. Några studenter menar att skriva är något som inte heller behövs, de pratar hellre än skriver.

Jag tycker fortfarande att det kan vara svårt att ta till sig det och att verkligen få ner allt. Jag är en sån som hellre pratar än skriver.

Jag har lättare att reflektera i huvudet än på papper.

En fin idé men alla fungerar inte lika, jag hade nog hellre än att skriva, diskuterat vad jag själv lärt mig med andra – reflekterat muntligt alltså – ej skriftligt.

Som vi ser finns det i detta avsnitt tankar om att det räcker med att prata. Dessa studenter menar att vi människor fungerar olika och att det fungerar lika bra att diskutera med andra och reflektera utan att skriva.

AVSLUTANDE KOMMENTARER

En första iakttagelse ifrån studien är att studenterna oftare berättar om dilemman och svårigheter inför att skriva yrkesdagbok och att reflektera än att beskriva positiva erfarenheter. Detta kommer till synes i resultatet då dilemman fått större utrymme än avsnittet om lärande och utveckling. Hur kommer det sig att studenterna fokuserar på svårigheterna? Kanske ett resultat av att många synpunkter kommit fram i utvärderingssammanhang där man som student ser en möjlighet att berätta vad man främst vill förändra. En annan slutsats som kan dras är att studenterna behöver mera stöd och hjälp för att skriva i sin yrkesdagbok och hur de kan öva sin reflektionsförmåga. Studenterna lyfter i sina texter fram många angelägna förslag om hur arbetet med yrkesdagboken kan förbättras och hur deras förmåga att reflektera kan utvecklas. Hur kan vi på lärarutbildningen ta dessa förslag till oss, utveckla dem så de bidrar med den hjälp studenterna anser sig behöva?

Att få frågor i relation till föreläsningarna är något som studenterna för fram som värdefullt. Frågorna uppmanar till skrivande och studenterna menar att det är lättare att skriva om man får en direkt uppmaning. Kan detta vara ett av de stöd som studenterna behöver? Om studenterna får frågor som hjälper dem att se likheter och skillnader i sitt skrivande, kan de då i detta se sin egen utveckling och sitt framtida yrke? Hurudana frågor bör lärarna i kurserna formulera? Är det möjligt att utforma frågor som står i relation till föreläsningarna i kurserna men som inte är normativa utan ifrågasättande och utvecklande?

Studenterna ansåg också att informationen om yrkesdagboken måste förbättras. Här beskriver de inte exakt hur utan uttrycker mera sin frustration över att inte få nödvändiga förklaringar över hur den kan användas. Hur kan vi göra yrkesdagboken mera synlig i undervisningen? Det kanske inte räcker med att undervisa om yrkesdagboken vid utbildningens början. Kan vi lyfta den under flera perioder i utbildningen kanske t.o.m. följa upp den regelbundet under hela utbildningstiden? Om skriften "Att skriva yrkesdagbok" (Davidsson & Boglind, 2000) är så osynlig är det förmodligen nödvändigt att diskuteras den även i kollegiet. Om lärarna på så vis får ökad kunskap och förståelse för yrkesdagbokens betydelse kan det föra med sig att det bli lättare för dem att ta upp frågor kring skrivandet med studenterna och att informera om detta i kursplaner och i kurshandböcker.

Hur ska tid för skrivande kunna uppbringas? Undervisningstiden har blivit kortare för varje år och mycket ska hinnas med, men tid för skrivande måste ändå finnas.

Att skriva i sin yrkesdagbok efter en föreläsning och reflektera över vad som diskuterats menar studenterna att de inte har någon tid för och därför bör sådan tid prioriteras. Kan man som lärare planera undervisningen så att tid kan läggas in i början på föreläsningen eller i mitten? Skulle studenterna på detta sätt verkligen kunna dra nytta av tiden för att skriva? Kanske kan speciell tid läggas in på schemat där det står att studenterna ska använda tiden för att skriva i yrkesdagboken.

Många studenter upplever det som svårt att skriva. Hur kan man göra för att underlätta för dem? Skulle skrivövningar kunna planeras in under utbildningstiden? Hur skulle sådana övningar kunna se ut? Kan man skapa övningar där studenterna även får respons? Kan det åstadkommas genom att man exempelvis i studerandegruppen byter texter med varandra och ger respons på varandras texter? Bör detta organiseras även om det ibland kan ske på frivillig basis? Det viktiga måste dock vara att ha en dialog omkring det skrivna!

Som vi ser i studenternas utsagor så menar de att texterna i yrkesdagboken kan bli en utmärkt utgångspunkt för reflektion. Några studenter menar att de automatiskt börjar reflektera när de skriver och flera anför att de läser igenom vad de skrivit och därefter reflekterar. Vanligast är dock att studenterna menar att de inte riktigt vet hur man gör när man reflekterar. Liknande erfarenheter har även Emsheimer (2005) kommit fram till i sina undersökningar om studenter i lärarutbildning. Hur kan då reflektion uppövas? Är det möjligt att lära sig denna så svåra uppgift? Kan det börja med att studenterna läser texter om reflektion? Texter som de får diskutera med varandra och med en kunnig lärare och där de ska skriva om sina erfarenheter i sina yrkesdagböcker. På så sätt skulle reflektion bli något som kan övas och som studenterna kan förbättra sin kunskap om och sin förtrogenhet med. Emsheimer (2005) visar på ett flertal reflektionsövningar, övningar som borde vara utmärkta att arbeta med i studentgrupperna.

Som framgår av den avslutande kommentaren har läsandet av studenternas synpunkter och ställningstaganden gett upphov till många frågor. Vissa har vi ställt oss tidigare andra är nya. Vissa frågor har vi svar på men inte alla. Det studenterna har delgett oss är en utmaning för oss lärarutbildare om vi menar allvar med betydelsen av att skriva yrkesdagbok och av att reflektera över det man skrivit.

Till sist får några rader av Emshemier (2005) avsluta rapporten. Han visar i dessa rader på vikten av att reflektera för att ny kunskap ska komma till stånd.

Om vi begränsar vårt tänkande till det som redan är givet, de slutsatser vi redan gjort eller till det som verkar passa ihop kommer inga nya lösningar att ges. Vi blir fast i det gamla och tänkandet blir lätt "more of the same", (s.7).

Referenser

Davidsson, B. & Boglind, A. (2000). *Att skriva yrkesdagbok. En möjlighet för den reflekterande pedagogen*. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 6, 2000.

Emsheimer, P. (2005). *Den svårfångade reflektionen*. Lund: Studentlitteratur.

Johannessen, K. S. (1988). Tankar om tyst kunskap. *Dialoger*, (6), 13-28. Kungl. Dramatiska Teatern, Forskningsrådsnämnden, Arbetslivscentrum, Carlssons bokförlag.

Rolf, B. (1991). *Profession, tradition och tyst kunskap*. En studie i Michael Polanyis teori om den professionella kunskapens tysta dimension. Övre Dalkarlshyttan: Nya Doxa.

Till studenter

Vid lärarutbildningen här i Borås har vi fått anslag från Rådet för Högre Utbildning (Högskoleverket) för att arbeta med ett utvecklingsprojekt om yrkesdagbok, reflektion och mentorskap. Det övergripande syftet för projektet är att med utgångspunkt i studenters dagboksskrivande utveckla redskap för att stödja lärandet. I projektet avser vi att arbeta med 8 mentorer och deras mentorsgrupper (studenter från T2 och T3). Projektet startar i år och beräknas pågå under tre år.. Projektet pågår sedan under de två följande åren med att vi följer verksamheten med observationer och intervjuer för att sedan under hösten 06 implementera resultatet i den ordinarie utbildningen.

För att innan projektarbetet kommer igång få reda på hur studenter ser på yrkesdagboken och mentorsgruppen vill vi att du som student skriver ner dina synpunkter eller/och att vi träffas för ett samtal. Här nedan finns en blankett där du anmäler intresse för att bli intervjuad eller skriva ned dina tankar.

Avsikten är även att ha med några studenter i den fortsatta uppläggningsen av projektet, då studenters synpunkter är viktiga. Om du är intresserad av att delta, anmäl dig nedan och du blir kontaktad av någon av oss.

Ytterligare information kan du få av projektledare Sonja Kihlström, sonja.kihlstrom@hb.se Övriga deltagare i projektet är Irene Arvidsson, Elisabeth Andersson, Birgitta Davidsson och Inga-maj Larsson.

Klipp här Texta gärna

Studenter

----- Jag vill bli intervjuad

----- Jag vill vara med i planeringen

Namn

Adress hem

Telefon hem

mobil

e-mail

Lärarutbildning:.....

Termin.....(Inriktning)

Lämna anmälan till Sonja Kihlström eller lägg i mitt postfack. Du kan också anmäla via e-mail sonja.kihlstrom@hb.se

Rapporter från Institutionen för pedagogik

1. Davidsson, B., Hägglund, S., & Kihlström, S. (1997/1999). *Projektet "Lära till lärare"*. *Projektbeskrivning*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 1, 1999.
2. Davidsson, B., Eriksson, A., Strömberg, M., Dovemark, M., & Hägglund, S. (1999). *Två blivande lärares reflektioner över mötet med lärarutbildningen*.
Projektet "Lära till lärare".
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 2, 1999.
3. Strömberg, M. (1999). *"Det finns gyllene dagar och stunder i lärarens arbete och det är dom som gör att man knogar på."* *Åtta lärares upplevelse av tillfredsställelse i arbetet.* *Projektet "Lära till lärare"*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 3, 1999.
4. Eriksson, A., Davidsson, B., & Hägglund, S. (1999). *Iaktta – handla – reflektera. Blivande förskollärare om yrkeslärande före och efter verksamhetsförlagd utbildning*. *Projektet "Lära till lärare"*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 4, 1999.
5. Davidsson, B., Dovemark, M., & Hägglund, S. (1999). *Vem blir lärare och varför? Utgångspunkter för en studie med fokus på lärarstudenters sociokulturella bakgrund och dess betydelse för högskolestudier och yrkesval*. *Projektet "Lära till lärare"*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 5, 1999.
6. Kärrby, G. (2000). *Svensk förskola – Pedagogisk kvalitet med socialpolitiska rötter*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 6, 2000.

7. Szklarski, A. (2000). *Konfliktupplevelsens väsen. En empirisk-fenomenologisk studie bland ungdomar i två länder.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 7, 2000.
8. Davidsson, B. (2000). *Samling – en symbol för integration mellan förskola och grundskola?*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 8, 2000.
9. Oudhuis, M. (2000). *Gunvors-projektet – En utvärdering av ett samarbetsprojekt mellan Gunnareds sjukhem, SAFs regionkontor och Volvo Lastvagnar.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 9, 2000.
10. Riestola, P. (2000). *Växtkraft Mål 4 – för långsiktig målmedvetenhet?*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 10, 2000.
11. Strömberg, M. (2001). *Från yrkesmotiv till yrkesmotivation. Blivande lärares yrkesvalsmotiv som grund för socialisation in i yrket.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 11, 2001.
12. Eriksson, A. (2001). *Yrkeslärande ur ett dagboksperspektiv. En studie av blivande lärares dagboksskrivande och yrkeslärande under praktiken.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 12, 2001.
13. Holm, A-S. (2001). *Vem söker sig till lärarutbildningen och varför? – en studie av blivande förskollärare och grundskollärare vid Högskolan i Borås.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 13, 2001.
14. Holm, A-S. (2001). *Blivande förskollärares och grundskollärares syn på den integrerade lärarutbildningen vid Högskolan i Borås.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 14, 2001.

15. Szklarski, A. (2002). *Den kvalitativa metodens mångfald. Skilda ansatser - skilda tolkningsintentioner.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 15, 2002.
16. Fransson, A. (2002). *Nya villkor för lärandet i den högre utbildningen - om utmaningar för högskolans pedagogik.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 16, 2002.
17. Andersson, E. (2002) *Varför skriva yrkesdagbok!*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 17, 2002.
1. Björkdahl Ordell, S. (2003) *Räkna med textil.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 1, 2003.
1. Björkdahl Ordell, S. (2006) *Slöjdcirkus att iscensätta ett estetiskt lärande.*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Rapport nr 1, 2006.

Projektrapporter från Institutionen för pedagogik

Centrum för arbetsvetenskap

1. Oudhuis, M. (2003) *AiS - Arbetsvetenskap i Sjuhärad. Nätverk för forskning och utveckling av arbete i Sjuhärad*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 1, 2003.

Projektrapporter från Institutionen för pedagogik

Lära till lärare

1. Eriksson, A. (2003) *Samhällsuppdraget, yrkesutövandet och vetenskapliggörandet*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 1, 2003.
2. Davidsson, B., Holm, A-S., Reis, M., Kärrby, G., & Hägglund, S. (2003) *Barn i integrerade skolverksamheter*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 2, 2003.
3. Strömberg, M. (2003) *Föreställningar om integration av pedagogiska traditioner inom en lärarutbildning*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 3, 2003.
1. Davidsson, B. (2004) *Fysiska och sociala villkor i integrerade klassrum. Beskrivning av ett forskningsprojekt*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 1, 2004.

Projektrapporter från Institutionen för pedagogik

Yrkesdagbok

1. Kihlström, S., Andersson, E., Davidsson, B., & Arvidsson, I. (2006) *Yrkesdagbok – reflektion – mentorskap. Tre redskap i lärarutbildningen*. (Projektbeskrivning)
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 1, 2006.
2. Arvidsson, I. (2006) *Utvärdering av mentorsgruppsverksamheten inom lärarutbildningen vid Högskolan i Borås*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 2, 2006.
3. Kihlström, S.(2006) *Om att skriva yrkesdagbok och att reflektera. Studenters perspektiv*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Projektrapport nr 3, 2006.

Rapporter från Pedagogiskt centrum

1. Lönn, A. (1999). *Pedagogisk handledning vid högskola. En studie av pedagogisk handledning vid Sektionen för Väg- och Vattenbyggnad Chalmers Tekniska Högskola.*
Högskolan i Borås, Pedagogiskt centrum.
Rapport nr 1, 1999.
2. Lönn, A. (2000). *Vad förväntas av/väntar handledare och studenter? En enkätstudie om handledares och studenters förväntningar på varandra inför examensarbetet, om deras förväntningar uppfyllts, samt deras beskrivningar av handledningens förlopp.*
Högskolan i Borås, Pedagogiskt centrum.
Rapport nr 2, 2000.

Från och med 2001-01-01 övergår Pedagogiskt centrum till en egen enhet: Centrum för lärande och undervisning.

Skrifter från Institutionen för pedagogik

1. Davidsson, B. (1999). *"Vi vill mer än vi ibland klarar."* Om samarbete mellan förskollärare, grundskollärare och fritidspedagoger. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 1, 1999.
2. Eriksson, A., & Haverlind, A. (2000). *"Dä kommer luft inne mä"*. En etnografisk studie av förskolebarns lärande inom naturvetenskap, miljö och teknik. Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 2, 2000.
3. Jenslöv, T. (2000). *Hur arbetar förskollärare med bråkiga barn?* Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 3, 2000.
4. Karlsson, H., & Wademyr, P. (2000). *Lära för livet. Förskollärares uppfattningar om barns lärande.* Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 4, 2000.
5. Holm, A-S. (2000). *Hobergskolan. Beskrivning och utvärdering av ett skolprojekt i Vårgårda kommun.* Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 5, 2000.
6. Davidsson, B., & Boglind, A. (2000). *Att skriva yrkesdagbok. En möjlighet för den reflekterande pedagogen.* Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 6, 2000.
7. Davidsson, B. (2002) *Föreställning om kön som idé, innehåll och arbetsformer i förskolans och skolans läroplaner 1980 – 1998.* Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik. Skrift nr 7, 2002.

8. Lategan, S. (2002) *Three Dimensions of Professional Development - A Qualitative Study of Professional Development among Distance Educators*
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 8, 2002.
9. Lategan, S. (2002) *Mentoring in Swedish Teacher Education*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 9, 2002.
10. Lategan, S. (2002) *Reflections on Activity*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 10, 2002.
11. Flobrant, D. (2002) *Skolelevs arbetsmiljö sett ur ett hälsoperspektiv*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 11, 2002.
1. Bartomeus, G. (2003) *The role of cognitive styles in e-learning: A discussion of literature*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 1, 2003.
1. Boglind, A., Persson, E., Tholin, J., Sjöholm, E., & Ferlin, M. (2004) *Tankar kring ämnesdidaktikens mål, mening och metaforer*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 1, 2004.
1. Persson, S. (2005) *Min syn på och erfarenheter av mentorskap*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 1, 2005.
1. Hulthén, U. (2006) *Lässtuga. Beskrivning av ett utvecklingsarbete*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 1, 2006.
2. Dimenäs, J., Björkdahl Ordell, S., Davidsson, B., Dovemark, M., Eriksson, A., Holm, A-S., Jonsson, A-C., Karlsson, R., Kihlström, S. & Malmqvist, J. (2006) *Lära till lärare*.
Högskolan i Borås, Institutionen för pedagogik.
Skrift nr 2, 2006.

Skrifter om skolutveckling

1. Dovemark, M., Sörensson, K., & Appelqvist, R. (1999). *Den framtida lärarrollen – Flexibel organisation och arbetsformer. Ett arbetslagsutvecklingsprojekt.*
Högskolan i Borås, Centrum för skolutveckling.
Skrift nr 1, 1999.
2. Hermansson Adler, M., & Larsson, P. (1999). *Piloter för lokal skolutveckling. Ett projekt till stöd för kompetensutveckling av skolans personal*
Högskolan i Borås, Centrum för skolutveckling.
Skrift nr 2, 1999.
3. Lönn, A. (1999). *Uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring. Rapport om ett utvecklingsprojekt.*
Högskolan i Borås, Centrum för skolutveckling.
Skrift nr 3, 1999.
4. Brorman, A. (1999). *Möjligheternas möte? Rapport om ett utvecklingsprojekt. En förändrad lärarroll – arbetslagets praktiska vardagsarbete med fokus på barns läs- och skrivutveckling och tematisk undervisning.*
Högskolan i Borås, Centrum för skolutveckling.
Skrift nr 4, 1999.
1. Swärdh, C. (2004). *Effektutvärdering av Specialpedagogisk kompetensutveckling i Borås Stad.*
Högskolan i Borås, Centrum för skolutveckling.
Skrift nr 1, 2004.
2. Brorman, A. (2004). *Aktionslärande.*
Högskolan i Borås, Centrum för skolutveckling.
Skrift nr 2, 2004.
1. Heikkilä, B. (2005). *Jag trodde inte att det var så mycket runt omkring. En studie om nya lärares arbetssituation.*
Högskolan i Borås, Centrum för skolutveckling.
Skrift nr 1, 2005.